

Gazawat urşy / Garpyşyk

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 21 январа, 2025

Gazawat urşy / Garpyşyk GARPYŞYK

Biziň dynç alyp ýatyşymyza gün öýläne sandy. Gün gijigip ugranda general Golowaçýow türkmenleriň özlerine gaçybatalga tapan ýerleri baradaky maglumatlary ýygnap, indiki hüjüme taýýarlyk görüp başlady. Garaňky gatlyşansoň, oduň başyna ýyganan esgerleriň arasyna 5-6 mil aralykdaky türkmenleriň üstüne daňyň alagaraňkysynda hüjüm edilip, olaryň üstüni gapyllykda basjakdygymyz barada hyşy-wyşy gürrüňler ýaýrap ugrady. Ol gürrüňleriň çynlygy agşam sagat 10-laryň töweregi hüjüm etmek baradaky buýruk yglan edilenden soň belli boldy. Buýrukda goş-golamy goramak üçin birnäçe esgeri goýup, sagat 1-de hüjüme geçilmelidigi aýdylýardy. Aýdyşlaryna görä, türkmenler Ýylanlynyň aňry tarapynda düşlemäge hyýallanyýardylar.

Sagat 11-lerde, hemmeler ýatmaga giden mahaly birnäçe gezek atylan tüpeň sesleri ümsümligi bozdy. Biz hüjüm başlanandyr öýdüp, ýaraga ýapyşdyk. Ýöne ýene töwerege ümsümlük aralaşdy. Garawul duran esger bir garanyň assyrynlyk bilen emedekläp gelýänini görüp, tüpeň atanyny habar berdi. Töwerek imisalalyk bolany üçin biz ýene-de özümüzizi düşsege okladyk.

Sagat 1-leriň töweregi ýene-de tüpeň sesi töwerege ýaýrady. Biz ýaraga ýapyşyp, az wagtlyk aljyraňňylykdan soň, ýerli-ýerimizi eýeledik. Bu gezekki goh ýöne ýerden turmandyr. Garawul garaňka duwlanyp, örän ýakyn gelen gara tarap tüpeňini boşadypdyr-da, zyndanam gylyjyny aýlapdyr. Onuň şeýdeni gowam bolupdyr. Sebäbi onuň töwereginde duşmanlaryň birnäçesi emedekleşip ýör eken. Bu wakadan soň Golowaçýow hüjümiň wagtyny sagat 3-e çenli yza geçirdi. Häzir hüjüme başlasak, türkmenlere öz üstlerine abanýan howp baradaky habaryň ýetjekdigi ikuçsyzdy.

Sagat 3-leriň töweregi bizi ukudan oýardylar. Biz 200 arabadan ybarat goşumyzy ýygnap, boş meýdançanyň daşyna halka etdik-de,

olary goramak üçinem 300 esgeri goýduk. Goşun öňe süýşüp ugrady. Men ýanymdaky 2-3 sany esger bilen türkmenleriň üstümüzizi gapyl basmaklarynyň mümkindigi barada pikir alşyp baryardym. Birden aýylganç gygyryşýan adamlaryň gorkuly sesleri, at aýaklarynyň güpürdisi, oklaryň şuwuldysy beýnimizi sarsdyrdy. Töweregi wagşy, ar alyjy sesler gaplap aldy. Düzlük türkmenlerden doludy. Oklaryň şuwuldysyndan, ürken atlaryň güpürdisinden, goh-galmagaldan ýaña gulagyň perdesi ýarylsam diýýärdi. Ýalaňaç gylyçlar atylýan oklaryň ýagtysyna ýalpyldap gidýärdi. Biz esli wagtlap uruşmakdan-a geçen, gaýta töweregimize aňk bolup, näme edýänimizem bilemzokdyk. Diňe general Golowaçýow pyýada goşunadyr artilleriýa hüjüme geçmäge buýruk berenden soň, biz nirä barýanymyzam aňsyrman olaryň yzyna düşdük. Biz urşujylaryň ortasyndadyk. Eýýäm top sesi kesilipdi. Türkmenler şeýle bir ýakynladylar welin, atylýan top oklary näçe pessaýlap atylsada, olaryň kelleleriniň üstünden geçýärdi. Şonuň üçinem türkmenler top oklaryndan ullakan zyýan çekenokdylar. Tüpeň sesleri öňkä görä gürelip ugrady. Kämahal garaňkylygyň içinde gazaply ýüzlerdir gylyçlaryň ýalpyldysy peýda bolup, yz ýanyndanam ýitip gidýärdi. Goh-galmagal öňküden 10 esse dagy artypdy. Kazaklar aljyraňňylyga düşüp, ýuwaşlyk bilen yza çekilýärdiler. Eýlede-beýlede ruslaryň hataryny böwsen türkmenler başa-baş söweşe girýärdiler. Başagaýlygyň içinde men general Golowaçýowy gözden ýitirdim. Men ony soň gana boýalan halyna buýruk berip duran pursady gördüm. Türkmenler ony ýaralapdyrlar. Onuň ýanyndaky ştab naçalniginiňem kellesinden gan akýardy.

Birden kazaklar dowla düşdüler-de meni hem öz hatarlary bilen südürläp, yza okduryldylar. Bu ýönekeý yza çekilmä meňzänokdy. Men henize çenli beýle dowla düşen adamlary görmändim. Diňe ýer titrände şeýle ýagdaýa düşmek mümkindi. Polkowniklerini ýitiren kazaklaryň ýüzlerinde gorky alamaty bardy. Munuň ýeňlişdigine gyrgynçylykdygyna men soň düşünip galdym. Ýomutlaryň ýüwrük atlarynyň deminden birimizem aman sypyp biljek däldik. Daňyň alagaraňkysynda berkitmämiziň ýerleşýän tarapyndan at salyp gelýän türkmenler aýyl-saýyl görünýärdi.

Biz gabawa düşüpdik.

General Golowaçýowy gözleýändigini bildirip duran şazada Ýewgeniý öňümden dazyrdap geçip gitdi. Onuň elinde tüsseläp duran nagany bardy. Soň eşidip otursam, olam gabawa düşüp ýaralanypdyr. Türkmenler onuň janpenasyny öldüripdirler. Onuň özi bolsa, iki adamy atyp öldürip, zordan sypypdyr. Men kazaklaryň arasyndan saýlanmagy makul bildim. Men nädip duşmanlar bilen ýüzbe-ýüz bolanynam duýman galdym. Garaňka gark bolup oturan günbatardan bitertip hatarly duşman atlylary eňip gelýärdi. Olaryň gazaply garaýagyz ýüzleri, ýalaňaç gylyçlary atlyýan oklaryň ýalkymyna çala saýgardýardy. Men häzir syn edip durmagyň wagty dældigini bilip, ilkinji gezek rewolwerimi duşmana tarap boşatdym-da, atymyň başyny yza öwürdim. Şol mahalam çep tarapymda pyýada goşunyň bir rotasy peýda boldy. Ofiserleriň birine gaçyp barýan rotany tanaplap diýen ýaly yzyna öwürmek başardypdyr. Men begenjimden uçaýjak bolup, wagt ýitirmän olaryb arkasyna geçdim. Olar: «Ot aç!» diýlip buýruk berlenden soň ýaraglaryny taýynlap, hatara durdular. Tüpeňler yzly-yzyna boşady. Ýomutlar şeýle bir ýakyna gelipdiler welin, edil esgerleriň aýagynyň aşagyna atlaryndan agyp düşýärdiler. Sag tarapymyzdan top oklaram ýagyp başlady. Ýöne şol pursat ýagyp başlan ýagys töweregi aýdyňlaşdyrды. Serpilip ugran garaňkylykdan türkmenleriň ýüwrük bedewlerini çapdyryp, gözden ýitip barýanlygy saýgardýardy. Men töweregime göz aýlan mahaly, birnäçe ofiserdir kazagyň general Golowaçýowyň töwereginde heşerlenişip duranlaryny gördüm. Galan kazaklar bolsa, her ýerde-her ýerde toplanysyp durdylar. Pyýada goşun 300 metr töwerege ýaýrapdyr. Topçular bolsa, gaçyp barýan duşmanyň yzyndan atjaklaryny ýa-da atmajaklaryny bilmän ýaýdanyşyp durdylar. Söweş tamam bolupdy. Taryhy makalalar